

ÇKA DUHET TË DINI PËR KREDITË?

Çfarë është mirë të dini para se të merrni një kredi?

Çka është kredia, çfarë lloji të kredisë do të merrni?

Llojet e kredive, cila bankë?

Dokumentet që duhet t'i siguronit para se të aplikoni për kredi:

Marrëveshja e kredisë, shuma e kryegjësë;

Çka është kryegjësja?

Shuma totale që duhet të paguhet, afati;

Norma e interesit, Norma efektive e interesit, tarifatat ndëshkuese;

Klasifikimi në RKK, ndryshimet e njëanshme të kontratës;

Kolateral për kredi, shlyerja e parakohshme;

Periudha e pushimit (Grace), kështet, kopjet për konsumatorin

dhe konkluzioni.

Lexoni me shumë kujdes çdo nen të marrëveshjes së kredisë.

Hyrje

Në një periudhë të jetës, shumë njerëz duan të blejnë shtëpi, banesë, makinë apo të investojnë në fillimin e një biznesi të ri por nuk kanë para të mjaftueshme për të kryer këto aktivitete. Një nga opsionet që u mundëson njerëzve të bëjnë blerjet/ investimet që duan është marrja e një kredie.

Çfarë është mirë të dini para se të merrni një kredi?

Ka disa gjëra që duhet të dini para se të aplikoni për një kredi:

Marrëveshjet e kredisë janë vendime shumë të rëndësishme për financat personale të çdo personi. Prandaj, kur marrim vendime të rëndësishme, duhet të kemi të gjitha informatat e nevojshme. Marrëveshjet e kredisë duhet të jenë të disenjuara për t'ia qartësuar konsumatorit çdo aspekt të kredisë. Megjithatë, këto marrëveshje ndonjëherë mund të jenë të komplikuar dhe madje konfuze. Nëse nuk jeni të sigurt se çfarë nënkupton një pjesë e caktuar e një dokumenti, kurrë mos hezitoni të kërkoni shpjegim apo ndihmë. Shqyrtojuni pa u ngutur dhe mos e nënshkruani marrëveshjen nëse nuk e kuptoni çdo nen të marrëveshjes. *Lexoni me shumë kujdes çdo nen të marrëveshjes së kredisë.*

Çka është kredia?

Kredia është një hua (një shumë të hollash), që ju ofrohet nga një bankë komerciale ose një institucion mikrofinanciar, që ju duhet ta paguani më vonë sipas kushteve të caktuara, në një afat të caktuar, me një interes të caktuar.

Çfarë lloji të kredisë do të merrni?

Hapi i parë është që të kuptoni se çfarë ju duhet; si do ta merrni kredinë varet nga lloji i kredisë që do ta merrni. Zgjedhni llojin e kredisë që i përshtatet më së miri nevojës tuaj për para. *Prandaj është shumë e rëndësishme që të vendosni për llojin e duhur të kredisë, që do t'i përshtatet nevojave tuaja.*

Llojet e kredive

Ka shumë lloje të kredive, por ato më të zakonshmet në Kosovë janë: kredi personale, kredi hipotekare, kredi biznesi, kredi konsumuese, mbitërheqje, kredi bujqësore, kredi për shkollim, etj.

Cila bankë?

Hulumtoni të gjitha bankat e licencuara nga BQK-ja dhe zbuloni cila bankë e ofron ofertën që më së shumti i përshtatet nevojave tuaja. **Hulumtoni disa banka dhe krahasoni normat e interesit dhe kostot e tjera.** Ata mund t'ju prezantojnë disa kalkulime dhe t'ju ndihmojnë që saktësisht të kuptoni se sa mund të huazoni. Nganjëherë ofrojnë norma të

veçanta, megjithatë, ju mund ose nuk mund të kualifikoheni për ato norma.

Pasi që të merrni informacionin e lartpërmendur, do të jeni gati për të aplikuar për kredi.

Kur të parakualifikoheni, kredidhënësi shqyrton kredinë, të ardhurat dhe pasuritë tuaja.

Dokumentet që duhet t'i siguronit para se të aplikoni për kredi janë:

- Letërnjoftimi (dokumente të vlefshme identifikimi të lëshuara nga Republika e Kosovës);
- Kontrata e punës (pagesat e rregullta mujore; dhe
- Dokumentet shtesë në varësi nga kredia për të cilën aplikoni.

Marrëveshja e kredisë

Marrëveshja e kredisë zakonisht është një marrëveshje ndërmjet dy palëve ku njëra palë “kredidhënësi” pajtohet të ofroj një kredi për palën tjetër “konsumatorin”. Kredidhënës zakonisht është një institucion financiar, bankë komerciale, institucion mikrofinanciar, etj, i licencuar nga Banka Qendrore e Republikës së Kosovës, që i jep të hollat konsumatorit. Një marrëveshje kredie është dokumenti në të cilin një kredidhënës përcakton kushtet sipas të cilave ia bën të mundshme kredinë një konsumatori.

Marrëveshjet e zakonshme të kredisë përbëhen nga:

Emri / mbiemri / Id e konsumatorit

“Konsumatori” është personi që merr vlerën (shumën) nga kredidhënësi me kusht që ai do të paguajë shumën e kryegjësë dhe interesin për kredidhënësin.

“Kredidhënës” është institucioni financiar (banka komerciale, institucioni mikrokreditues, etj), i licencuar nga Banka Qendrore e Republikës së Kosovës, që i jep të holla konsumatorit, me kusht që kredidhënësit t'i paguhet një shumë e caktuar në të ardhmen.

Çka është kryegjësja?

Shuma e huazuar ose pjesa e shumës së marrë hua e cila mbetet e papaguar (duke përjashtuar interesin), quhet kryegjë. Kryegjësja është shuma origjinale e kredisë që konsumatori ja ka borxh kredidhënësit (bankës) në datën kur nënshkruhet kontrata për kredi. Pasi huamarrësi të ketë filluar kthimin e kredisë, kryegjësja i referohet shumës së parave që ende i detyrohet t'i paguhet kredidhënësit.

Shuma totale e pagueshme

Përveç kryegjësë së caktuar, kontrata e kredisë duhet të përmbajë shumën totale për shlyerje (vlerën e kredisë dhe koston totale në lidhje me kredinë, duke përfshirë edhe pagesat e interesit dhe tarifat).

Shlyerja e kredisë është e përbërë nga dy pjesë; kryegjësja (shuma që fillimisht e keni marrë hua) dhe interesi (i llogaritur mbi kryegjënë që e keni borxh), e po ashtu mund të përfshijë edhe tarifat.

Afati

Afati është kohëzgjatja e kontratës së kredisë. Në fund të afatit, shuma totale e kredisë duhet të paguhet, konsumatori duhet të paguajë bilancin e papaguar të kredisë. Zgjedhni një afat dhe shpeshtësi të pagesave që është më i përballueshëm për shlyerjen e kredisë (p.sh. zgjidhni 36 muaj /3 vjet në baza mujore). Të gjitha bankat kanë oferta të ndryshme për afatet, prandaj dhe ju mund të zgjedhni institucionin (bankën) që ju jep ofertën më të mirë në këtë aspekt.

Norma e interesit

Norma e interesit është shuma që i ngarkohet konsumatorit për përdorimin e fondeve të kredidhënësit. Ajo shprehet si përqindje e shumës së huazuar dhe llogaritet në një interval të caktuar gjatë rrjedhës së afatit të kontratës së kredisë. Norma e interesit mund të përcaktohet ose si normë fikse interesi ose normë interesi e ndryshueshme. Për normat e ndryshueshme të interesit është e rëndësishme që të ofrohen të gjitha detajet e nevojshme të ndryshueshmërisë e saj.

Norma efektive e interesit

Norma efektive e interesit reflekton koston e plotë lidhur me kredinë dhe duhet të shprehet qartë në kontratën e kredisë. Ajo mundëson krahasime të drejtpërdrejta me produkte të tjera të kredisë dhe ndihmon klientët për të kuptuar se sa duhet paguar për kredi.

Norma efektive e interesit ndikohet nga shumë faktorë, siç është interesi nominal mujor, tarifat dhe komisionet, metoda e zgjedhur e shlyerjes dhe afati i kredisë.

Informacionet e detajuara mbi metodologjinë e llogaritjes së normës efektive të interesit dhe përkufizimi i elementeve të përdorura për llogaritjen e saj përcaktohen me akte nënligjore të nxjerra nga Banka Qendrore e Republikës së Kosovës, e cila e ka nxjerrë Rregulloren mbi normën efektive të interesit dhe kërkesat për shpalesje të bankave komerciale, si dhe Rregulloren mbi normën efektive të interesit dhe kërkesën për shpalesje të institucioneve

Vendosni me shumë kujdes për bankën që ju ofron kushtet më të mira.

mikrofinanciare. Qëllimi i këtyre dy rregulloreve është të përcaktojë metodologjinë e unifikuar për llogaritjen dhe shpalosjen e normës efektive të interesit për kreditë e dhëna dhe depozitat e pranuar, si dhe kërkesat minimale për shpalosje të informacioneve për të siguruar informacion të plotë dhe të saktë mbi produktet dhe shërbimet që ofrojnë bankat dhe institucionet mikrofinanciare për klientët.

Është shumë e rëndësishme për të kuptuar dallimin në mes të normës nominale të interesit dhe normës efektive të interesit. Siç u përmend më lart norma nominale e interesit është një përqindje e shumës së huazuar, që përcakton shumën e interesit të paguar nga klienti në këste mujore ose vjetore, ndërsa norma efektive e interesit përdoret për të paraqitur, në një shifër të vetme, të gjitha shpenzimet e lidhura me kredinë. Kështu, norma efektive e interesit përfshin edhe të gjitha kostot shtesë të procesimit të aplikacionit të kredisë, etj, duke marrë parasysh kohën në të cilën këto shpenzime kanë ndodhur.

Tarifat e ndëshkimit

Bankat zakonisht ngarkojnë tarifa shtesë për shërbimin e pagesës së vonuar. Kontrata e kredisë duhet të përmbajë detaje për tarifa të tilla të shprehura si përqindje, si dhe rregullat për modifikimet e mëvonshme dhe tarifat e tjera për pagesat e vonuara, nëse është e aplikueshme.

Klasifikimi në RKK (Regjistri i Kredive të Kosovës)

Para se dikush të kualifikohet për kredi, bankierët shikojnë historinë personale kreditore të konsumatorit (kartat e kreditit, pagesat e hipotekës dhe faturat personale) për të pasur një pasqyrë të qartë për përgjegjësitë e tyre financiare.

Për t'ju ndihmuar bankierëve për marrjen e një vendimi të drejtë brenda një kohe të shkurtër, në mënyrë sa më të saktë dhe më objektive, BQK-ja ka nxjerrë Rregulloren për Regjistrin e Kredive, në bazë të së cilës RKK-ja mbledh dhe shpërndan informacione për kreditë ndërmjet institucioneve financiare, me qëllim të përmirësimit të cilësisë së kredisë dhe kryerjes së funksionit mbikëqyrës të Bankës Qendrore.

Bazuar në këtë rregullore, të gjitha institucionet kredituese raportojnë dhe mund të marrin një raport përmbledhës mbi nivelin dhe statusin e kredive aktive dhe historinë e çdo konsumatori me pëlqimin e tij.

Ndryshimet e njëanshme të kontratës

Bankat mund të mbajnë të drejtën për të bërë ndryshime të caktuara në kushtet e kredisë, pavarësisht nga konsumatori. Nëse këto kushte ekzistojnë në marrëveshjen e kredisë, kontrata e kredisë duhet të përcaktojë cilat kushte dhe në

çfarë rrethanash mund të ndryshohen ato.

Kolaterali

Kolateral është diçka e premtuar si siguri për shlyerjen e një huaje, që do të konfiskohet në rast se ju nuk mund të paguani kredinë. Një bankier nuk do të miratojë kredinë për të cilën mendon se nuk ka shans për t'u paguar. Prandaj, kreditë shumë shpesh sigurohen me instrumente të ndryshme (sidomos, kreditë afatgjata hipotekare). Kontrata e kredisë duhet të përmbajë detaje për instrumentet që përdoren si kolateral, si dhe për sekuencën dhe mënyrat e ekzekutimit të tyre.

Parapagimi i kredisë

Konsumatori ka të drejtë në çdo kohë para afatit të maturimit të shlyejë plotësisht ose pjesërisht detyrimet e tij nga marrëveshja e kredisë konsumatore. Në këtë rast, kredidhënësi duhet të bëjë një reduktim të kostos totale të kredisë. Ky reduktim konsiston në uljen e interesit dhe kostot e aplikuara mbi pjesën e pashlyer të kredisë, për periudhën e mbetur sipas marrëveshjes së kredisë. Pas pranimit të kërkesës për parapagim të kredisë, kredi-dhënësi duhet që ti përfundojë të gjitha procedurat e mbylljes së kredisë brenda pesëmbëdhjetë (15) ditëve

Neni 97 i Ligjit nr. 06/L-034 për Mbrojtjen e Konsumatorit specifikon informatat për të drejtat dhe detyrimet në rastet e pagesës së kredisë para kohës së maturimit.

Periudha Grace (periudha e pushimit)

Periudhë e mospagimit është periudha kur paratë janë në dispozicion të huamarrësit, por shlyerja ende nuk ka filluar. Në shumicën e kontratave të kredisë, pagesat e pezulluara gjatë periudhës Grace janë të liruara nga interesi, por disa e kanë të përfshirë interesin gjatë periudhës së pushimit. Është shumë e rëndësishme për klientët që të specifikohet në kontratë, nëse ngarkohet interesi gjatë periudhës Grace.

Kësti

Këstet janë pagesat e bëra në periudha të caktuara kohore (zakonisht mujore) për shlyerjen e kredisë. Kontrata e kredisë ose aneks marrëveshja (plani i pagesës) mund të përcaktojë shumën e saktë të këstit të pagesës (përfshirë kryegjënë dhe interesin) dhe numrin e kësteve.

Banka është e detyruar që të sigurojë një plan të kësteve (planin e amortizimit), i cili konsiderohet si një pjesë përbërëse e kontratës së kredisë. Planifikimi i kësteve përmban një listë të kësteve dhe ndryshimet përkatëse në pagesat e mbetura të kryegjësë dhe të interesit.

Kopjet për klientin

Të gjitha kontratat e kredisë duhet të nënshkruhen të paktën në dy kopje dhe huamarrësi duhet të marrë një prej tyre së bashku me planin e amortizimit.

Përfundim

Sistemi financiar që vepron në Kosovë ka dëshmuar të jetë një sistem i qëndrueshëm dhe stabil. Megjithatë, për të rritur besimin e njerëzve në sistemin financiar të Kosovës, BQK-ja vazhdon avancimin e mbikëqyrjes dhe rregullimin e institucioneve financiare e në veçanti çështjet e kredive.

Nga pikëpamja e klientit, të kesh kredi në një bankë do të thotë të kesh një hua dhe për këtë arsye është shumë e rëndësishme që përpara se të vendosni për të marrë një kredi, **të mendoni jo vetëm si ta merrni një kredi, por edhe si do ta ktheni atë.**

Ekziston një grup i produkteve financiare dhe shërbimeve që ju mund të zgjedhni. Bëhuni të kujdesshëm dhe zgjedhni atë që i përshtatet nevojave tuaja. Mos merrni kredi 5 vjeçare për të shkuar në pushime, merreni një kredi afatshkurtër. **Më e rëndësishmja, lexoni dhe kuptoni qartë çdo nen të kontratës së kredisë!**